

Υπόθεση C-319/20

Σύνοψη αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

15 Ιουλίου 2020

Αιτούν δικαστήριο

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

28 Μαΐου 2020

Εναγομένη και αναιρεσείουσα:

Facebook Ireland Limited

Ενάγουσα και αναιρεσίβλητη:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
- Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Αγωγή παραλείψεως λόγω παραβάσεως των διατάξεων περί προστασίας των [προσωπικών] δεδομένων

Αντικείμενο και νομική βάση της προδικαστικής παραπομπής

Ερμηνεία του κεφαλαίου VIII, ειδικότερα του άρθρου 80, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 84, παράγραφος 1, του βασικού κανονισμού περί προστασίας των δεδομένων, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικό ερώτημα

Αντιτίθενται οι διατάξεις του κεφαλαίου VIII, ειδικότερα αυτές του άρθρου 80, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 84, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, σε εθνικές ρυθμίσεις οι οποίες, πέραν των εξουσιών παρεμβάσεως των εποπτικών αρχών που είναι αρμόδιες για την εποπτεία και τη διασφάλιση της

εφαρμογής του κανονισμού και πέραν των δυνατοτήτων έννομης προστασίας των ενδιαφερομένων, επιτρέπουν, αφενός, στους ανταγωνιστές και, αφετέρου, σε ενώσεις, φορείς και επιμελητήρια που αναγνωρίζει το εθνικό δίκαιο να στρέφονται δικαστικώς για παραβάσεις του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 κατά του παραβάτη, ανεξαρτήτως της υπάρξεως προσβολής συγκεκριμένων δικαιωμάτων μεμονωμένων προσώπων και χωρίς σχετική εντολή του ενδιαφερομένου, στο πλαίσιο αγωγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, προβάλλοντας τις πτυχές της απαγορεύσεως των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών ή της παραβάσεως του νόμου περί προστασίας των καταναλωτών ή της απαγορεύσεως χρήσεως ανίσχυρων γενικών όρων συναλλαγών;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων), κεφάλαιο VIII, και ιδίως το άρθρο 80, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 84, παράγραφος 1

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου

Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen (Unterlassungsklagengesetz – στο εξής: UKlaG) (νόμος περί αγωγών παραλείψεως σε περιπτώσεις παραβάσεως διατάξεων του δικαίου προστασίας του καταναλωτή και άλλων διατάξεων), άρθρο 1 (αξίωση παραλείψεως και υπαναχωρήσεως στο πλαίσιο γενικών όρων συναλλαγών), άρθρο 2 (αξιώσεις σε περίπτωση πρακτικών αντίθετων προς την νομοθεσία περί προστασίας των καταναλωτών), παράγραφος 2, σημείο 11, άρθρο 3 (δικαιούχοι φορείς), άρθρο 4 (εγκεκριμένοι φορείς)

Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού, στο εξής: UWG), άρθρο 3 (απαγόρευση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών), άρθρο 3a (παραβίαση του δικαίου), άρθρο 8 (κατάργηση και παράλειψη), παράγραφοι 1 και 3

Telemediengesetz (νόμος περί των ηλεκτρονικών μέσων, στο εξής: TMG), άρθρο 13 (υποχρεώσεις του παρέχοντος υπηρεσίες)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Ενάγουσα είναι η Bundesverband der Verbraucherzentralen der Bundesländer (ένωση γερμανικών οργανώσεων καταναλωτών των ομόσπονδων κρατών), η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο των εγκεκριμένων φορέων που αναφέρονται στο άρθρο 4 του UKlaG. Η εναγομένη, εδρεύουσα στην Ιρλανδία,

διαχειρίζεται μέσω της διεύθυνσας www.facebook.de τη διαδικτυακή πλατφόρμα Facebook, η οποία χρησιμοποιείται για ανταλλαγή προσωπικών και άλλων δεδομένων. Μια «αδελφή εταιρία» της εναγομένης, η Facebook Germany GmbH, με έδρα τη Γερμανία, προωθεί στη χώρα αυτή τη διαθεσιμότητα διαφημιστικού χώρου στη διαδικτυακή πλατφόρμα και παρέχει στήριξη στους τοπικούς διαφημιζόμενους της εναγομένης. Η εναγομένη είναι αντισυμβαλλόμενη στις συμβάσεις που συνάπτονται με διαφημιζόμενους στη Γερμανία. Επίσης, επεξεργάζεται τα δεδομένα των Γερμανών χρηστών του Facebook. Η μητρική εταιρία της εναγομένης και της Facebook Germany GmbH εδρεύει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

- 2 Στη διαδικτυακή πλατφόρμα Facebook περιλαμβάνεται το λεγόμενο «κέντρο εφαρμογών», με το οποίο η εναγομένη παρέχει στους χρήστες της, μεταξύ άλλων, δωρεάν παιχνίδια από τρίτους φορείς παροχής υπηρεσιών. Κατά την είσοδο στο κέντρο εφαρμογών στις 26 Νοεμβρίου 2012 προσφερόταν το παιχνίδι «The Ville», ενώ πατώντας το πλήκτρο «Παίξε τώρα» εμφανίζονταν οι εξής πληροφορίες:
- 3 Κάνοντας κλικ στην παραπάνω επιλογή «Παίξε το παιχνίδι», η εφαρμογή αυτή λαμβάνει: - Τα γενικά στοιχεία σου (;), - Τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σου, - Πληροφορίες για εσένα, - Τα μηνύματα κατάστασής σου. Αυτή η εφαρμογή μπορεί να παραθέτει το όνομά σου σε σχετικά post, συμπεριλαμβανομένης της βαθμολογίας σου και άλλα.
- 4 Επιπλέον, υπήρχε εκεί η εξής ένδειξη: *Αν προχωρήσεις, συμφωνείς με τους γενικούς όρους συναλλαγών του The Ville και τις οδηγίες σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.*
- 5 Οι γενικοί όροι συναλλαγών και οι όροι προστασίας των δεδομένων ήταν δυνατόν να εμφανιστούν μέσω ηλεκτρονικής παραπομπής (συνδέσμου). Παρόμοιες ενδείξεις υπήρχαν και σε διάφορα άλλα παιχνίδια. Όσον αφορά το παιχνίδι «Scrabble», οι ενδείξεις κατέληγαν στη φράση: *Η εφαρμογή αυτή μπορεί να δημοσιεύει ειδοποιήσεις προσωπικής κατάστασης, φωτογραφίες και άλλα στοιχεία εξ' ονόματός σας.*
- 6 Η ενάγουσα επικρίνει ως αθέμιτη τη παρουσίαση, εντός του κέντρου εφαρμογών, των ενδείξεων που παρέχονταν μετά το πάτημα του πλήκτρου «Παίξε τώρα», υπό το πρίσμα, μεταξύ άλλων, της παραβάσεως του δικαίου λόγω μη τηρήσεως των νομικών απαιτήσεων σχετικά με τη λήψη πραγματικής συγκαταθέσεως του χρήστη από την άποψη της προστασίας των δεδομένων. Επιπλέον, θεωρεί ότι η τελική ένδειξη στο παιχνίδι «Scrabble» συνιστά γενικό όρο συναλλαγών που περιάγει τον χρήστη σε αδικαιολόγητα μειονεκτική θέση.
- 7 Η ενάγουσα ζητεί, κατ' ουσίαν, να υποχρεωθεί η εναγομένη να παύσει τις περιγραφόμενες πρακτικές έναντι των καταναλωτών με μόνιμη κατοικία στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και να της απαγορευτεί να χρησιμοποιεί ρήτρα όπως αυτή στο παιχνίδι «Scrabble».

- 8 Η ενάγουσα άσκησε την αγωγή ανεξαρτήτως της υπάρξεως συγκεκριμένης προσβολής των δικαιωμάτων προστασίας των δεδομένων κάποιου προσώπου και χωρίς σχετική εντολή από ένα τέτοιο πρόσωπο.
- 9 Το Landgericht δέχθηκε την αγωγή και καταδίκασε την εναγομένη. Η έφεση της εναγομένης απορρίφθηκε. Με την αίτηση αναιρέσεως, της οποίας την απόρριψη ζητεί η ενάγουσα, η εναγόμενη εμμένει στο αίτημά της περί απορρίψεως της αγωγής.

Συνοπτική έκθεση του αιτιολογικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 10 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι τα αιτήματα της αγωγής ήταν βάσιμα. Επομένως, για την ευδοκίμηση της αιτήσεως αναιρέσεως είναι καθοριστικό να διαπιστωθεί αν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η αγωγή είναι παραδεκτή.
- 11 Κατά την εξέταση του παραδεκτού της αγωγής τίθεται ζήτημα ερμηνείας του κανονισμού 2016/679. Είναι αμφίβολο αν, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, εγκεκριμένοι φορείς, όπως η ενάγουσα στην υπό κρίση υπόθεση ένωση καταναλωτών, έχουν δικαίωμα, δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG και του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, του UKlaG, να προσφύγουν στη δικαιοσύνη λόγω παραβάσεων του κανονισμού, ανεξαρτήτως της υπάρξεως προσβολής συγκεκριμένων δικαιωμάτων μεμονωμένων προσώπων και χωρίς σχετική εντολή του ενδιαφερομένου, μέσω αγωγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων λόγω παραβάσεως του δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 3α του UWG, παραβάσεως του νόμου περί προστασίας των καταναλωτών κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG, ή χρήσεως ανίσχυρων γενικών όρων συναλλαγών σύμφωνα με το άρθρο 1 του UKlaG.
- 12 Τα αιτήματα της αγωγής που στηρίζονταν σε παράβαση του άρθρου 13, παράγραφος 1, του TMG, ήταν παραδεκτά και βάσιμα πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679.
- 13 Δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του TMG, ο φορέας παροχής υπηρεσιών οφείλει να ενημερώνει τον χρήστη, κατά την έναρξη της διαδικασίας χρήσης, για τη φύση, την έκταση και τον σκοπό της συλλογής και της χρήσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε γενικώς κατανοητή μορφή, εφόσον δεν έχει ήδη προηγηθεί τέτοια ενημέρωση. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι οι βαλλόμενες στο πλαίσιο των αιτημάτων της αγωγής αναφορές στο κέντρο εφαρμογών δεν πληρούσαν τις ανωτέρω προϋποθέσεις και ότι η αγωγή ήταν, ως εκ τούτου, βάσιμη ως προς το σημείο αυτό.
- 14 Η εναγομένη, αθετώντας τις υποχρεώσεις ενημερώσεως που απορρέουν από το άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του TMG, παρέβη τα άρθρα 3α του UWG και 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG.

Ορθώς το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι οι επίμαχες εν προκειμένω διατάξεις είναι, σύμφωνα με το άρθρο 13 του TMG, διατάξεις που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά στις συναλλαγές κατά την έννοια του άρθρου 3 του UWG. Επιπλέον, πρόκειται για διατάξεις που διέπουν τη νομιμότητα της συλλογής, της επεξεργασίας ή της χρήσεως από έμπορο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των καταναλωτών, τα οποία έχουν συλλεγεί, υποστεί επεξεργασία ή χρησιμοποιηθεί για διαφημιστικούς σκοπούς κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, στοιχείο α, του UKIaG. Ορθώς επίσης έκρινε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ότι η έδρα της εναγομένης στην Ιρλανδία δεν εμποδίζει τη δυνατότητα εφαρμογής της γερμανικής νομοθεσίας περί προστασίας των δεδομένων. Στην απόφασή του της 5ης Ιουνίου 2018, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (C-210/16, EU:C:2018:388, σκέψη 55), το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ήδη όσον αφορά την υφιστάμενη και εν προκειμένω σχέση της εδρεύουσας στην Ιρλανδία εναγομένης, η οποία είναι υπεύθυνη για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην υπό κρίση υπόθεση, προς την εδρεύουσα στη Γερμανία αδελφή εταιρία η οποία είναι αρμόδια μόνο για την προώθηση της πώλησης διαφημίσεων στη Γερμανία, ότι η γερμανική αδελφή εταιρία συνιστά εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK.

- 15 Περαιτέρω, η εναγομένη χρησιμοποίησε ανίσχυρο γενικό όρο συναλλαγών σύμφωνα με το άρθρο 1 του UKIaG, αντίθετο προς σημαντικές υποχρεώσεις ενημερώσεως από την άποψη της προστασίας των δεδομένων. Η αγωγή είναι αρχήθεν βάσιμη και ως προς το σημείο αυτό.

Το ζήτημα του παραδεκτού της αγωγής

- 16 Η αγωγή ήταν αρχήθεν και παραδεκτή. Ειδικότερα, πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, η ενάγουσα είχε δικαίωμα να προβάλει τα αιτήματά της με αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.
- 17 Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG, οι εγκεκριμένοι φορείς έχουν κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του UWG, αξίωση παύσεως μιας αθέμιτης, σύμφωνα με το άρθρο 3 του UWG, εμπορικής πρακτικής εφόσον αποδεικνύουν ότι είναι εγγεγραμμένοι στον κατάλογο των εγκεκριμένων φορέων που αναφέρονται στο άρθρο 4 του UKIaG. Η ενάγουσα ένωση καταναλωτών περιλαμβάνεται στον κατάλογο των εγκεκριμένων φορέων που αναφέρονται στο άρθρο 4 του UKIaG. Ως τέτοιος φορέας, η ενάγουσα είχε, υπό το καθεστώς της οδηγίας 95/46/EK, το δικαίωμα να κινησει διαδικασία, στο πλαίσιο αγωγής παραλείψεως κατά το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 3, σημείο 3, του UWG, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 3 του UWG, κατά των παραβάσεων της νομοθεσίας περί προστασίας δεδομένων (εν προκειμένω: άρθρο 10, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK, άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του TMG), λόγω παραβάσεως του δικαίου μέσω αθέμιτης εμπορικής πρακτικής (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουλίου 2019, Fashion ID, C-40/17, EU:2019:629, σκέψη 63).

- 18 Το δικαίωμα της ενάγουσας να ασκήσει αγωγή επί παραλείψει απέρρευε επίσης από το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, του UKIaG. Κατά τη διάταξη αυτή, οι εγκεκριμένοι κατά την έννοια της διατάξεως αυτής φορείς μπορούν να ασκούν αγωγές παραλείψεως λόγω παραβάσεως των νόμων περί προστασίας των καταναλωτών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKIaG, και οι διατάξεις όσον αφορά τη νομιμότητα της συλλογής, της επεξεργασίας ή της χρήσεως, εκ μέρους επιχειρήσεως, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των καταναλωτών για διαφημιστικούς σκοπούς.
- 19 Το δικαίωμα υποβολής του αιτήματος της αγωγής όσον αφορά τη χρήση γενικού όρου συναλλαγών απέρρευε από το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, του UKIaG. Κατά τη διάταξη αυτή, οι εγκεκριμένοι φορείς έχουν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1 του UKIaG, αξίωση παραλείψεως χρήσεως ανίσχυρων, βάσει του άρθρου 307 του Αστικού Κώδικα (BGB), γενικών όρων συναλλαγών. Πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, οι εγκεκριμένοι φορείς κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, του UKIaG μπορούσαν, επομένως, σύμφωνα με το άρθρο 1 του UKIaG, να στραφούν κατά προσώπου που χρησιμοποιεί ανίσχυρο, κατά το άρθρο 307 του γερμανικού Αστικού Κώδικα, γενικό όρο συναλλαγών, λόγω παραβάσεως διατάξεως περί προστασίας δεδομένων.
- 20 Το εν λόγω νομικό καθεστώς πιθανότατα έχει μεταβληθεί σημαντικά μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679.
- 21 Τα αιτήματα της αγωγής είναι βάσιμα ακόμη και μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679. Βεβαίως, έκτοτε η διάταξη του άρθρου 13, παράγραφος 1, του TMG δεν έχει πλέον εφαρμογή. Καθοριστική σημασία έχουν πλέον οι υποχρεώσεις ενημερώσεως που απορρέουν από τα άρθρα 12 έως 14 του κανονισμού 2016/679. Η εναγομένη παρέβη την υποχρέωση που υπέχει δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2016/679, να γνωστοποιεί στον ενδιαφερόμενο, σε συνοπτική [συγκεκριμένη], διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, με σαφή και απλή διατύπωση, τις πληροφορίες που απορρέουν από το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και ε', του εν λόγω κανονισμού, όσον αφορά τον σκοπό της επεξεργασίας των δεδομένων και τον αποδέκτη των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- 22 Η αρχικώς υφιστάμενη ενεργητική νομιμοποίηση της ενάγουσας παύει όμως να υφίσταται κατόπιν της θέσεως σε ισχύ του κανονισμού 2016/679 σε περίπτωση που δοθεί καταφατική απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα. Η απώλεια της ενεργητικής νομιμοποίησεως λαμβάνεται υπόψη και στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας και συνεπάγεται το απαράδεκτο της αγωγής.

Υφίσταται ενεργητική νομιμοποίηση των ενώσεων βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού;

- 23 Είναι αμφίβολο κατά πόσον, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, οι εγκεκριμένοι κατά την έννοια του άρθρου 4 του UKIaG φορείς μπορούν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG, να προβάλλουν παραβάσεις διατάξεων με άμεση εφαρμογή στον τομέα της προστασίας των δεδομένων κατά το άρθρο 288, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, υπό το πρίσμα της παραβάσεως του δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 3α του UWG.
- 24 Μία άποψη υποστηρίζει ότι ο ίδιος ο κανονισμός 2016/679 περιέχει εξαντλητική ρύθμιση με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής των διατάξεων προστασίας των δεδομένων οι οποίες περιλαμβάνονται στον κανονισμό. Επομένως, αμφισβητεί την ενεργητική νομιμοποίηση των ανταγωνιστών από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού και δεν δέχεται την ενεργητική νομιμοποίηση των ενώσεων παρά μόνον υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 80 του κανονισμού.
- 25 Άλλοι θεωρούν ότι οι ρυθμίσεις του κανονισμού 2016/679 που αποσκοπούν στη διασφάλιση της εφαρμογής του δεν είναι εξαντλητικές και ότι, κατά συνέπεια, οι ανταγωνιστές, οι ενώσεις και οι οργανώσεις στους οποίους και στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 8, παράγραφος 3, του UWG διατηρούν το δικαίωμα προβολής αξιώσεων παραλείψεως στο πλαίσιο αγωγής λόγω παραβάσεως του δικαίου κατά την έννοια του άρθρου 3 του UWG.
- 26 Άλλοι πάλι καταλήγουν στην έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησης των ανταγωνιστών, ενώ αναγνωρίζουν την ενεργητική νομιμοποίηση των ενώσεων κατά την έννοια του άρθρου 3 του UKIaG για τη δίωξη παραβάσεων, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKIaG, εφόσον οι εν λόγω ενώσεις πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679.
- 27 Τέλος, υποστηρίζεται ότι ο κανονισμός 2016/679 δεν τροποποίησε την ενεργητική νομιμοποίηση των ανταγωνιστών βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 3, σημείο 1, του UWG, ενώ η ενεργητική νομιμοποίηση των ενώσεων υφίσταται μόνον υπό τις προβλεπόμενες στο άρθρο 80 του κανονισμού προϋποθέσεις.
- 28 Από το **γράμμα** του κανονισμού 2016/679, ιδίως από τις διατάξεις του κεφαλαίου VIII, δεν μπορεί να συναχθεί η ενεργητική νομιμοποίηση των εγκεκριμένων φορέων οι οποίοι ενεργούν, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG, για την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών.
- 29 Βεβαίως, το άρθρο 80, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 προβλέπει την ενεργητική νομιμοποίηση των μη κερδοσκοπικών φορέων, οργανώσεων ή ενώσεων που έχουν συσταθεί δεόντως σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, των οποίων οι καταστατικοί σκοποί είναι γενικού συμφέροντος και οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των προσωπικού χαρακτήρα δεδομένων τους. Ωστόσο, ο φορέας, η οργάνωση ή η

ένωση πρέπει να έχει εξουσιοδοτηθεί από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 77, 78 και 79 του κανονισμού και να προβάλει την αξίωση αποζημιώσεως που προβλέπει το άρθρο 82 του ίδιου κανονισμού, εφόσον αυτό προβλέπεται από τη νομοθεσία των κρατών μελών.

- 30 Η ενεργητική νομιμοποίηση, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG, δεν αφορά τέτοια αγωγή κατόπιν εντολής και εξ ονόματος ενδιαφερομένου με σκοπό την προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων του. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή ρυθμίζει το δικαίωμα ασκήσεως συλλογικής αγωγής εξ ιδίου δικαιώματος, το οποίο καθιστά δυνατή, σε καταστάσεις παραβάσεως του δικαίου κατά το άρθρο 3 του UWG, τη νομική δίωξη των παραβάσεων των διατάξεων του κανονισμού 2016/679, ανεξαρτήτως της υπάρξεως προσβολής συγκεκριμένων δικαιωμάτων μεμονωμένων ενδιαφερομένων ή σχετικής εντολής.
- 31 Ομοίως, στο άρθρο 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679 δεν έχει προβλεφθεί δικαίωμα ασκήσεως συλλογικής αγωγής με σκοπό τη νομική διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου προστασίας των δεδομένων. Κατά τη διάταξη αυτή, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι κάθε φορέας, οργάνωση ή ένωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου έχει το δικαίωμα, ανεξάρτητα από τυχόν σχετική εντολή («ανάθεση») του υποκειμένου των δεδομένων, να υποβάλει στο εν λόγω κράτος μέλος καταγγελία στην εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει του άρθρου 77 και να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 78 και 79 του κανονισμού. Επιπλέον, απαιτείται τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων δυνάμει του κανονισμού να προσβλήθηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας. Επομένως, κατά το γράμμα της, η διάταξη του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679 δεν παρέχει ενεργητική νομιμοποίηση σε ενώσεις οι οποίες στηριζόμενες, όπως εν προκειμένω, στα άρθρα 3α και 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG, επικαλούνται αντικειμενικές παραβάσεις της νομοθεσίας περί προστασίας των δεδομένων, ανεξαρτήτως υπάρξεως προσβολής των δικαιωμάτων συγκεκριμένου ενδιαφερομένου. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει από τη δεύτερη περίοδο της αιτιολογικής σκέψης 142 του κανονισμού 2016/679, η οποία ορίζει επίσης ότι πρέπει να συντρέχει προσβολή των δικαιωμάτων ενός υποκειμένου των δεδομένων ως προϋπόθεση για την άσκηση συλλογικής αγωγής.
- 32 Ομοίως, το παραδεκτό της ασκήσεως συλλογικής αγωγής δεν θεμελιώνεται ούτε από το άρθρο 84, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες σχετικά με τις άλλες κυρώσεις που επιβάλλονται για παραβάσεις του κανονισμού και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλιστεί ότι αυτοί εφαρμόζονται. Το δικαίωμα ασκήσεως συλλογικής αγωγής, όπως ρυθμίζεται στο άρθρο 8, παράγραφος 3, του UWG, δεν μπορεί, με βάση συστηματική ερμηνεία του κανονισμού 2016/679, να συνιστά κύρωση ήδη για τον λόγο ότι ο νομοθέτης της Ένωσης διακρίνει ρητώς, στο κεφάλαιο VIII του κανονισμού αυτού, μεταξύ των ενδίκων βοηθημάτων, της ευθύνης και των κυρώσεων και ότι από τη σχέση μεταξύ του άρθρου 84, του άρθρου 83 και των αιτιολογικών σκέψεων 148 έως 152 του κανονισμού

προκύπτει ότι οι κυρώσεις κατά την έννοια του άρθρου 84 του κανονισμού αποτελούν διοικητικές και ποινικές κυρώσεις των παραβάσεων.

- 33 Η ερμηνεία υπό το πρίσμα της **συστηματικής διαρθρώσεως** του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 δεν καθιστά σαφές αν ο νομοθέτης της Ένωσης εναρμόνισε, με τον κανονισμό αυτόν, όχι μόνον τις διατάξεις σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά και σχετικά με τη διασφάλιση της εφαρμογής των δικαιωμάτων που παρέχει.
- 34 Ο κανονισμός 2016/679 αναθέτει στις εποπτικές αρχές κατά την έννοια των άρθρων 51, παράγραφος 1, και 4, σημείο 21, του κανονισμού, σημαντικές υποχρεώσεις εποπτείας, καθώς και ελεγκτικές και διορθωτικές εξουσίες. Εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης στηρίζεται, κατ' αρχήν, στην εφαρμογή των διατάξεων του κανονισμού από τις εποπτικές αρχές. Η ρήτρα παρεκκλίσεως για τη ρύθμιση του δικαιώματος ασκήσεως συλλογικής αγωγής κατά το άρθρο 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679 θα μπορούσε να συνιστά παρέκκλιση σε σχέση με τις εν λόγω γενικές ρυθμίσεις των υποχρεώσεων και εξουσιών των εποπτικών αρχών. Στο πλαίσιο αυτό, μια διασταλτική ερμηνεία της ρήτρας παρεκκλίσεως που προβλέπει το άρθρο 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679, η οποία δεν λαμβάνει υπόψη την προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή προϋπόθεση της προσβολής «δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων», είναι αμφίβολη.
- 35 Ως εκ τούτου, ο γενικός εισαγγελέας [M. Bobek] (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση της 18ης Δεκεμβρίου 2018, Fashion ID, C-40/17, EU:2018:1039, σημείο 47) εκτιμά επίσης ότι, λόγω της εκδόσεως του κανονισμού 2016/679, ο οποίος αντικατέστησε την οδηγία 95/46/ΕΚ, δυνάμει του οποίου τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιλέγουν τα μέσα για την εφαρμογή του, είναι, κατ' αρχήν, δυνατόν να θεσπιστούν εθνικές διατάξεις για τη διασφάλιση της εφαρμογής του κανονισμού μόνον εφόσον υπάρχει ρητή εξουσιοδότηση προς τούτο.
- 36 Κατά της εξαντλητικής ρύθμισης θα μπορούσε, ωστόσο, να συνηγορεί το γεγονός ότι το άρθρο 77, παράγραφος 1, το άρθρο 78, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και το άρθρο 79, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 περιέχουν την έκφραση «με την επιφύλαξη κάθε άλλης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής». Εξάλλου, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 αναφέρει ότι κάθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του εν λόγω κανονισμού δικαιούται αποζημίωση. Εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί ότι ο κανονισμός 2016/679 δεν αποκλείει τη διαδικασία για παραβάσεις των διατάξεων προστασίας δεδομένων του κανονισμού την οποία κινεί άλλο πρόσωπο, πλην του υποκειμένου των δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού.
- 37 Ούτε και από τον **σκοπό της ρυθμίσεως** μπορεί να συναχθεί σαφής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

- 38 Υπέρ της συνεχίσεως αποδοχής του παραδεκτού της συλλογικής αγωγής στο δίκαιο του ανταγωνισμού σύμφωνα με το άρθρου 8, παράγραφος 3, σημείο 3, του UWG θα μπορούσε να συνηγορεί το ότι μέσω αυτής διατηρείται μια επιπλέον επιθυμητή, σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας, δυνατότητα εφαρμογής του, προκειμένου να διασφαλιστεί το υψηλότερο δυνατό επίπεδο προστασίας των δεδομένων, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 2016/679.
- 39 Αφετέρου, το παραδεκτό μιας τέτοιας συλλογικής αγωγής θα μπορούσε να είναι ασύμβατο με τον σκοπό της ενοποίησης που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης με την έκδοση του κανονισμού 2016/679. Η διασφάλιση της εφαρμογής των διατάξεων στον τομέα της προστασίας των δεδομένων, πέραν των προβλεπόμενων στην οδηγία μέσων, και από ιδιώτες ήτοι, αφενός, από ανταγωνιστές και, αφετέρου, από ενώσεις επιχειρήσεων και καταναλωτών, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, του UWG, θα μπορούσε να αντιβαίνει στον εν λόγω σκοπό.
- 40 Επίσης, δεν είναι βέβαιο ότι υφίσταται κενό προστασίας στο σύστημα διασφάλισης της εφαρμογής του κανονισμού το οποίο θα έπρεπε να πληρωθεί μέσω της αναγνώρισης της ενεργητικής νομιμοποίησης ιδιωτών στο δίκαιο του ανταγωνισμού, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, του UWG. Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο σεβασμός της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενός ατόμου υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής. Κατά συνέπεια, ο κανονισμός 2016/679 ρυθμίζει εξαντλητικώς τα καθήκοντα και τις εξουσίες των εποπτικών αρχών. Ωστόσο, ένας ανταγωνισμός για τη διασφάλιση της εφαρμογής του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων από τις εποπτικές αρχές, αφενός, και από τα πολιτικά δικαστήρια, αφετέρου, θα μπορούσε να συνεπάγεται τον κίνδυνο καταργήσεως των διαφορετικών εξουσιών των εποπτικών αρχών και να οδηγήσει σε διαφορές κατά την υλοποίηση του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράβαση του νόμου περί προστασίας των καταναλωτών κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG

- 41 Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί αν, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, οι εγκεκριμένοι κατά το άρθρο 3 παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, του UKlaG φορείς μπορούν να κινούν διαδικασίες για παραβάσεις των διατάξεων προστασίας των δεδομένων οι οποίες διέπονται από τον εν λόγω κανονισμό, υπό το πρίσμα του άρθρου 2, παράγραφος 2, περίοδος 1, σημείο 11, του UKlaG.
- 42 Κατά μία άποψη, το άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG συνιστά εκ προοιμίου μερική μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της διατάξεως του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679.

43 Μια άλλη άποψη απορρίπτει, εν γένει, την ύπαρξη ενεργητικής νομιμοποίησης για την άσκηση αγωγής. Κατ' αυτήν, είναι αμφίβολο κατά πόσον οι ρυθμίσεις προστασίας των δεδομένων που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG, οι οποίες σχετίζονται με τις καταργηθείσες από τις 25 Μαΐου 2018 παλαιές διατάξεις του Bundesdatenschutzgesetz (ομοσπονδιακού νόμου για την προστασία δεδομένων) και οι οποίες δεν έχουν ισοδύναμο στις έκτοτε ισχύουσες διατάξεις του Bundesdatenschutzgesetz, πληρούν τις απαιτήσεις που θέτει το δίκαιο της Ένωσης για τη θέσπιση νόμου περί προστασίας των καταναλωτών. Εν πάση περιπτώσει, νομική βάση του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να ανευρεθεί στην οδηγία 2009/22/EK περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών.

Χρήση ανίσχυρων γενικών όρων συναλλαγών κατά την έννοια του άρθρου 1 του UKlaG

44 Τέλος, τίθεται το ζήτημα αν, κατόπιν της ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 2016/679, η ενάγουσα έχει την εξουσία να επιβάλει τη συμμόρφωση προς τις διατάξεις περί προστασίας των δεδομένων που διέπονται από τον κανονισμό, στο πλαίσιο αιτήματος ελέγχου ενός γενικού όρου συναλλαγών.

45 Σύμφωνα με το άρθρο 3 UKlaG, οι εγκεκριμένοι φορείς έχουν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1 του UKlaG, αξίωση παύσεως της χρήσεως ανίσχυρων, σύμφωνα με το άρθρο 307 του γερμανικού αστικού κώδικα (BGB), γενικών όρων συναλλαγών.

46 Δεν είναι δυνατόν να δοθεί σαφής απάντηση στο ερώτημα αν οι φορείς που νομιμοποιούνται κατά το άρθρο 3 του UKlaG να ασκήσουν αγωγή παραλείψεως κατά της χρήσεως γενικών όρων συναλλαγών, όπως η ενάγουσα, εξακολουθούν να έχουν το δικαίωμα αυτό (ακόμη) και μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, σε περίπτωση που στηρίζουν την αγωγή αυτή σε παράβαση διατάξεων σχετικών με την προστασία των δεδομένων οι οποίες προβλέπονται από τον εν λόγω κανονισμό.

47 Ως εκ τούτου, υποστηρίζεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της πλήρους εναρμονίσεως που επιδιώκει ο κανονισμός 2016/679, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 80, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, δυνατότητα επιβολής των απαιτούμενων μέτρων αφορά αποκλειστικά τις ενώσεις. Ο κανονισμός 2016/679 αναγνωρίζει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα θεσπίσεως, εντός συγκεκριμένου πλαισίου, αυτοτελούς και ανεξάρτητης από τις ενώσεις εξουσίας εφαρμογής. Επομένως, πρέπει με βάση τον κανονισμό 2016/679 να αποκλειστεί η προσφυγή σε μέσα όπως ο έλεγχος ουσίας των γενικών όρων συναλλαγών ή και η διενέργεια ελέγχου υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού με σκοπό την αξιολόγηση των πράξεων επεξεργασίας δεδομένων. Τέτοιες δυνατότητες επιβολής δεν είναι άλλωστε αναγκαίες για τις ενώσεις, δεδομένου ότι ο Γερμανός νομοθέτης είναι ελεύθερος, δυνάμει της ρήτρας

παρεκκλίσεως του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679, να προβλέψει πλήρη εξουσία ασκήσεως συλλογικής αγωγής ή καταγγελίας.

Έλλειψη συγκεκριμένης προσβολής δικαιώματος

- 48 Όπως προαναφέρθηκε, η έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησης κατά την αναιρετική διαδικασία συνεπάγεται το απαράδεκτο της αγωγής. Η ενεργητική νομιμοποίηση δεν δύναται να αναγνωρισθεί επί τη βάσει του ότι οι διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, περίοδος 1, σημεία 1 έως 3, του UKlaG, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG, συνιστούν, κατόπιν ερμηνείας σύμφωνης με το δίκαιο της Ένωσης, (εκ προοιμίου) μεταφορά στο εθνικό δίκαιο του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.
- 49 Εντούτοις, υποστηρίζεται η άποψη ότι οι ενώσεις νομιμοποιούνται προς άσκηση αγωγής δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημεία 1 έως 3, του UKlaG για την κίνηση διαδικασιών λόγω παραβάσεων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 11, του UKlaG, εφόσον οι ενώσεις πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 80, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.
- 50 Πάντως, από την επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να συναχθεί ότι η ενάγουσα νομιμοποιείται ενεργητικώς στην υπό κρίση υπόθεση. Ακόμη και αν, κατά την προεκτεθείσα άποψη, μπορεί, κατ' αρχήν, να γίνει δεκτή η (εκ προοιμίου) μεταφορά στο εθνικό δίκαιο του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679, η αποδοχή της ενεργητικής νομιμοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του UKlaG θα προϋπέθετε εντούτοις, στο πλαίσιο ερμηνείας σύμφωνης με το δίκαιο της Ένωσης και λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 80, παράγραφοι 2 και 1, του κανονισμού 2016/679, να πληρούνται οι απαιτήσεις τις οποίες έθεσε ο νομοθέτης του κανονισμού για τη θέσπιση από τα κράτη μέλη του δικαιώματος ασκήσεως συλλογικής αγωγής. Τούτο δεν συμβαίνει εν προκειμένω: Η δυνατότητα που παρέχει το άρθρο 80, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679 στα κράτη μέλη να θεσπίσουν δυνατότητα έννομης προστασίας για τις ενώσεις αφορά μόνον τα ένδικα βοηθήματα με τα οποία φορέας, οργάνωση ή ένωση προβάλλει προσβολή, δυνάμει του λόγω κανονισμού, των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων συνεπεία της επεξεργασίας.
- 51 Οι εν λόγω προϋποθέσεις δεν πληρούνται. Βεβαίως, είναι δυνατόν να συναχθεί η δυνατότητα προβολής της προσβολής δικαιώματος κατά την επεξεργασία δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείου 2, του κανονισμού. Η ενάγουσα όμως δεν προβάλλει προσβολή των δικαιωμάτων ενός υποκειμένου των δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 80, παράγραφος 2, του κανονισμού. Αντιθέτως, το αντικείμενο της αιτήματος της αγωγής είναι να εξετασθεί, κατά τρόπο αφηρημένο, ο τρόπος παρουσιάσεως του κέντρου εφαρμογών από την εναγομένη υπό το πρίσμα του νομικού κριτηρίου του δικαίου προστασίας των δεδομένων, χωρίς η εναγομένη να προβάλλει προσβολή των δικαιωμάτων

φυσικού προσώπου του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, του κανονισμού 2016/679.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ